

Andreas Kathe:

VECHTA HAGYOMÁNYOS ESEMÉNYE A STOPPELMARKT

Ilyet még nem láttak !

Ha Vechtába jöve valami érdekesre kíváncsiak, akkor van az Önök részére egy igazán vonzó ajánlatom: a Stoppelmarkt ! Augusztus közepén jöjjenek ! Az Északi-tenger és Münster között nincs még egy olyan látványosság, amely felvehetné a versenyt a Stoppelmarkttal ! (aratóünnepi vásár) . Évről évre 600 000 ember özönlik a város északi részébe a Westerheidéra. Ezekben a napokban a belváros szinte kihál, hiszen a csecsemőtől az aggastyánig elvéve akad olyan őslakos, aki ezt a látványosságot - az első árusok megérkezésétől a záró tűzijátékig - elszalasztaná.

Mi teszi a Stoppelmarktot ilyen vonzóvá? - Részben a múltidézés: a hétfői marhavásár, a kézművesek és a kereskedők pavilonjai, a sör- és kolbászárusok hangulatos jelenléte. Hovatovább hagyománynak számít a különböző cégek bemutatója. A vásár a régi és az új sajátos keveréke: mindig akad valami újdonság, de a régebbiről megszokottakkal is rendre találkozhat a látogató. Az idősebbek és a fiatalabbak egyaránt szívesen felszállnak az óriáskerékre és a hullámvasútra. Ezt követően szinte kötelességüknek tartják, hogy az ínyciklandozó ízekkel és illatokkal csábító lacikonyhában falatozzanak.

Az évenként visszatérő helyi jelentőségű vásár fokról-fokra változott messze földön ismert eseménnyé. Ma a Stoppelmarktot Bonntól Hamburgig, Bentheimtől Berlinig ismerik. Ennek érdekében nagyon sokat tesz a vásárbizottság, melynek tagjai frakkot és cilindert öltve júliusban és augusztusban - Jannel és Libett-tel a vásár jelképes figuráival - hírverőként útra kelnek. A felkeresett városokban a városatyák és a polgárok egyaránt szeretettel fogadják őket és az sem mellékes, hogy a médiák is rendre hírt adnak a készülő nagy eseményről.

A Stoppelmarkt régen

A vásár évszázadokon át alakulva-formálódva vált modern népünnepéllé. Franz Hellbrand jeles helytörténész könyvben dolgozta fel a Stoppelmarkt történetét, amely 1988-ban jelent meg (Vechtaer Druckerei und Verlag). Hellbrand munkájából kiderül, hogy a Stoppelmarktnak - habár hosszú ideig nem így hívták - 700 évre visszavezethető múltja van. Kezdetben rövidebb ideig tartott és kevesebben jöttek. Megállapítható azonban, hogy Kölnből, Münsterből és Osnabrückből Oldenburg, Bréma és Hamburg irányába vezető forgalmas kereskedelmi utak kereszteződésében fekvő város régóta kedvelt vásározó helynek számított.

Végeredményben a történészek úgy vélekednek, hogy a XII. század közepén keletkezett a vechtai vár egy mocsaras patak átkelőhelyénél. A város akkoriban a Calvelage grófok (később a Ravensberg grófok) kezében volt. Néhány évtized múltán fejlődött ki ezen a csomóponton egy olyan település, amelyet pénzverési és vámjog illetett meg. A rendelkezésre álló források szerint akkortájt rendezték az első vásárokat Vechtában. Sőt elképzelhető, hogy a későbbi Stoppelmarktot is megtartották. 100 éve írta le Willoh helytörténész, hogy a Stoppelmarkt

kapcsolódik a vechtai templomi búcsú ünnepéhez. Közismert, hogy a templomi búcsúünnepeket rendre tartották vásárral egybekötve - Vechtában Mária mennybemenetelének ünnepe (augusztus 15.) utáni vasárnap kezdődött a búcsú. Ez a nap szinte bevesződött a vásár közelebről és távolabbról érkező látogatóinak tudatába.. Jónéhány vechtai családban és kocsmában a legfontosabb beszédtema a Stoppelmarkt. A vásár előtt száz nappal megkezdődik a napok számlálása. Ilyentájt a vásár miatt szinte megáll az élet. Szállóigévé vált: "a Stoppelmarkt után", amivel tréfásan fejezik ki, hogy tanácsi vagy hatósági döntésekre a mindenkit foglalkoztató és lefoglaló Stoppelmarkt előtt semmiképpen sem lehet számítani.

Visszatérve a Stoppelmarkt történetéhez, 1298-ból származik az első írásos dokumentum, amely a templomi búcsú utáni, hétfőn megrendezett vásár létezését bizonyítja. Ennek értelmében Johann von Dinklage jegyző a vechtai vásárt felkereső osnabrücker kereskedők részére adott oltalomlevelet. A következő évtizedekből további oltalomlevelek maradtak ránk, amelyek bizonyítják, hogy már akkoriban fontos szerepet játszott a vásár. A városba vezető kereskedelmi utakon roskadásig telt szekerekkel közelebről és távolabbról származó kereskedők érkeztek és itt aztán kedvük szerint üzleteltek és alkudtak.

A következő évszázadokban a vásár zavartalanul élte a maga életét. A XVI. században viszont háborúk, pestisjárványok, hadseregek átvonulása miatt a vásárt többször el kellett halasztani vagy végképp le kellett mondani a megrendezéséről. Ennek elkerülésére a polgárok és a városatyák a XVI. század második felében arra törekedtek, hogy a vásárnak a városon kívül keressenek helyet. Az áthelyezés nemcsak térbeli változást jelentett - amit Hellbrand is érzékeltet - hanem ekkor lett a "vechtai búcsúvásárból" betakarítási, aratási vásár: a Stoppelmarkt. Az új elnevezés megválasztásában valószínűleg az új hely is közrejátszott. Az új területen, a Westerheidén korábban gabonát termeltek, a vásárt magát pedig az egykori tarlón rendezték. (Stoppel = tarló)

A vásár - az új feltételek közepette - egyre jelentősebbé vált. Mind nagyobb tömegeket vonzott, és messze földön is jól ismert és látogatott marhavásár lett. További jellegzetessége lett a lovak vétele és eladása. Távoli tartományokból is jöttek a vásárlók és eladók, még a fejedelmi udvarok istállóit is innen töltötték fel jó lovakkal. A marhák és lovak mellett egyéb kisebb-nagyobb jószágokkal is kereskedtek. A vásárhoz hozzátartoztak az italt és ételt kínáló árusok, mellettük számlálhatatlan színész, bűvész és mutatványos népesítette be a területet. Mindez jól kivehető és érzékelhető a Stoppelmarktért külön felelősséggel tartozó vásárbíró néhány ránk maradt jegyzőkönyvéből. A vásárbírónak meghatározott helye volt, az ún "tiszttviselődomb". A múlt század végéig egyszerű sátrat húztak fel részére a vásár idejére, később egy faházat emeltek. 1974-ben állandó kőépület került a helyére, és ma ennek erkélyéről nyitja meg - a város polgármestere: Bernd Kühling - a vásárt.

A kis piszkostól a körhintáig

XIX. század kezdetétől egyre részletesebb adataink vannak, hiszen bevezették a helypénzt, az árusító helyekről pedig nyilvántartást vezettek. Ezekből pontosan tudjuk, hogy milyen kereskedők és mutatványosok jöttek a Westerheidére. 1834-ben például meghatározott illetéket kellett fizetniük az arany- és ezüstkereskedőknek, a mülovaroknak, a falióra-kereskedőknek, marionett-játékosoknak, a mutatványosoknak, az állatok- és a körhinták tulajdonosainak. A jelzett évben 450 méter hosszúságban 154 árusító- és kiállítóhelyet - habár nem volt mind foglalt - jegyezték fel. (Itt jegyzem meg, hogy ma több mint 5 km hosszúságban

húzódnak a pavilonok.) A vásárra nagyrészt Vechtából és a környező helységekből jöttek, de előfodultak Elberfeld, Bremen, Elsfleth, Nienburg, Stolzenau, Vegesack, Oldenburg, Edeweicht vagy Westerstede képviselői is. A feljegyzések tanúsága szerint sütögetők, lacikonyhások, sütemény- és cukorkaárusok és a kocsmák (amiket csehónak, kis piszkosnak hívtak) gondoskodtak a látogatók gyomráról és torkáról. 1821-ből származik az a hirdetés, amely mutatja, mekkora kínálat volt ezekből. A Stoppelmarkt állandó árusai közé tartozott az oldenburgi Caminada cukrászcsalád, akik likőröket, több fajta bort, málnaecetet, limonádét, selters-vizet, angolnakonzervet, holland heringet, szardellát, rajnai lazacot, angol sajtot, almalét és osztrigát kínáltak. A pecsenye és kolbászárusok és az ivók nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a Stoppelmarktból népnünpély lett. Ma sem csak a látnivalók kedvéért keresik fel sokan a vásárt, hanem a sörstrakban és a legkülönbélebb vendéglőkben találkoznak és eszmecseréket folytatnak barátaikkal és ismerőseikkel.

A későbbiekben egyre nagyobb teret kaptak a tömegszórakoztatás modernebb eszközei. Az egyszerű, legtöbbször ló vagy ember által hajtott körhintát 1889-ben váltotta fel az első "gőzkörhinta". Később jöttek a hullámvasutak, a nagyobb hinták, majd 1920-ban az első lánchinta. Ezzel párhuzamosan fokozatosan tűntek el a régi vásárok figurái: a bűvészek, a vásári énekesek, a verklisek. Hasonlókra csak akkor akadunk, ha a Stoppelmarkt idején a jövőmondók és a javasasszonyok bukkannak fel. Helyükbe az Európa-szerte híres cirkuszok léptek, közülük az utolsó 1972-ben lépett fel Vechtában.

A népszórakoztatás eszközeinek tökéletesedése nyomán egyre nagyobb és szédítőbb szerkezetek jelentek meg, amelyek egyre nagyobb sebességgel és gyorsasággal repítették, forgatták és szédítették a publikumot. Mára a modern népnünpélyt a nagy szórakoztató cégek tartják a kezükben: óriáskerék, ciklon, hatalmas hullámvasút, break-dance és holdjáró a mai látványosságok. Azért a régiből maradtak; a szellemvasút, a tükörszoba, a dodzsem és még mindig sok kedvelője van a lánchintának.

Egy napból hat lett

A vásár napja eredetileg hétfőre esett. A hétfői nagy marhavásárt megelőzően is megélnékült a forgalom a városban. Ezt a napot "Stoppelkirmestag"-nak hívták, amikor családok gyermekeikkel együtt jöttek szórakozni. Hétfőnként áradt a nép a városba, ami a vasút kiépülésével méginkább fokozódott. Utóbb egyre több különvonatot indítottak, részükre Delmenhorst néven állomást építették, amit a vásár alatt ma is rendszeresen üzemeltetnek. A hatalmas buszforgalom fogadására autóbusz állomást alakítottak ki. Ma már legtöbbször gépkocsikkal érkeznek, akiket 30 000 kiépített parkoló vár, s amelyek bevételéből csinos összeget keresnek a bérbeadók.

A vásárt - évtizedek óta - a városközpontból a tisztviselődombhoz vezető, ünnepélyes körmenettel nyitják. A karnevál jellegű menetet a legkülönbélebb vechtai és környékbeli csoportok alkotják, vannak akik autókkal vesznek részt a felvonuláson. A csütörtök esti körmenetet a tisztviselődomb erkélyéről a polgármester fogadja és egyúttal megnyitja a vásárt. A város szempontjából azonban még mindig a hétfő a legfontosabb. Ezen a napon korán reggel nyitják meg a marhavásárt (amit még ma is igen kedvelnek), délelőtt a város fogadás keretében köszönti vendégeit. Erre az eseményre évről évre mintegy 800 meghívott gyűlik össze a nagy "Bajor-sátorban". A fogadáson rendszerint igen laktató babételt (Vizebohnenessen) szolgálnak fel

és hagyomány az is, hogy valamelyik híres vendég - miniszterek vagy Dr. Reinhard Lettman münsteri püspök - tréfás beszédet mond.

A keddi nap is meglehetősen régóta vásárnap. Eredetileg ez amolyan vásárbúcsúztatónak számított. A XIX. század végéig azonban se a vasárnap, se a kedd nem volt hivatalos vásárnap. Mindössze 100 éve nyilvánították ünneppé a három napot. A vásár "megnyújtását" növekvő gazdasági és társadalmi jelentősége is indokolta. A II. világháború után négy, 1970-ben öt és 1988-ban hat nap lett - csütörtöktől-keddig - a vásár időtartama. A vechtaiak közül ki így, ki úgy hosszabbítja meg a vásárt. A kíváncsibbakkal napokkal vagy hetekkel a vásár kezdete előtt kilátogatnak a Westerheidére, és figyelik az építkezési munkálatok haladását. Egyik-másikuk nemcsak nézelődik, hanem betér egy-egy magán italmérésbe, így készülve a nagy eseményre.

A vásárbíró elégedettsége

A Stoppelmarkt nemcsak egyszerű népünnepély, hanem egyenesen fogalom. Az esemény előtti és utáni heteket el is nevezték "ötödik évszaknak". Az ötödik évszakban fokozódik a hangulat, kitör a Stoppelmarkt-láz, a vásár mindennél fontosabb beszéd- és vitatémává válik. Ilyenkor a legkisebb hírre is azonnal lecsapnak. Ha a város vezetése éjjel háromkor zeneszünetet és csendet rendel el, akkor erről az újságokban rögtön heves viták támadnak. Vannak akik pro vagy kontra tüntetnek az intézkedések visszavonása érdekében. Az idézett tavalyi példa csak egyetlen a számtalan hasonló közül.

A Stoppelmarkt körül mindig zajlik az élet. Évről-évre eljön például Heinz Peter Schöning mutatónyos-lelkipásztor lakókocsijával. Ő 1972-ig nagy cirkuszi sátorban tartotta istentiszteleteit, újabban pedig a nem kevésbé népszerű Bajor-sátorban. Hétköznapibb eseményekre is sor kerül: sokakat itt keresztelnek meg, mások itt lesznek első áldozók. Sok vechtai számára magától értetődő, hogy részt vesznek a Stoppelmarkt-istentiszteleten. Az itt élő és dolgozó emberek és a vásár szoros összetartozásának jele ez.

1909 óta rendelkezik a Stoppelmarkt saját újsággal, amit a város polgárai állítottak össze. Versek, képek, a várospolitikát kommentáló írások, olvasói levelek jellemezték a lapot. Az utóbbi évekig a Stoppelmarkt-újság önálló volt, újabban viszont az Oldenburgische Volkszeitung aktuális oldalaként jelentetik meg. A tisztviselődombon kapott helyet a kihelyezett szerkesztőség, akik - Alfons Batke vezetésével - minden vásári eseményen rajta tartják a szemüket. A szerkesztők itt veszik át a vásárlátogatók javaslatait és ilyenkor ingyen teszik közzé apróhirdetéseiket.

A régmúlt marha- és kirakodóvásárából hatalmas, szupermodern népünnepély lett. Az egykori tarlón, a Westerheidén, a város támogatásával jól kiépített, gondozott utak fogadják a látogatókat. Manfred Meyer vásárbíró joggal lehet büszke 6,3 kilométer hosszan elterülő vásárvárosra. Ennek népszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy egy kiállítóhelyet kétezren pályáznak meg. A rendezvény a vechtaiak számára főleg szórakozás, de sokaknak komoly jövedelmet is hoz. Elsősorban a szállodások, a vendéglősök, a taxisok keresnek jól, de a város számar sem elhanyagolható az 500 kiállító által kifizetett 600 000 (!) márka helypénz.

A képek jegyzéke:

1. A vásárbizottság hírvérői Oldenburgban

2. Lóvásár
3. Heinz Peter Schönig lelkipásztor keresztel
4. Fogadás a Bajor-sátorban